

**ÖNCELİKLE YÜRÜTMİYİ
DURDURMA TALEPLİDİR**

DANIŞTAY 6. DAİRESİ BAŞKANLIĞI'NA

- DAVACI** : TMMOB Şehir Plancıları Odası
- VEKİLİ** : **Av. Koray CENGİZ**
Hatay Sok. 24/17 Kocatepe ANKARA
- DAVALI** : **Çevre ve Orman Bakanlığı**
Söğütözü Cad. / ANKARA
- DAVA KONUSU** : Çevre ve Orman Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Trakya Kalkınma Birliği (TRAKAB) adına Tekirdağ Valiliği arasında imzalanan protokol çerçevesinde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi şirketlerinden BİMTAŞ bünyesindeki İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi tarafından hazırlanarak Çevre ve Orman Bakanlığı'na sunulmuş olan, Çevre ve Orman Bakanlığı ÇED ve Planlama Genel Müdürlüğü tarafından 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2 (h) ve 10 (c) maddeleri ve 5491 / 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9 (b) maddesi uyarınca 24.08.2009 tarihinde onaylanan "1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı" (16 Pafta), Plan hükümleri (7 Pafta) ve Plan Açıklama Raporu (1 Adet) hükümlerinin öncelikle **yürütmesinin durdurulmasına** ve takiben **iptaline** karar verilmesi talebidir.
- BİLDİRİM TARİHİ** :

AÇIKLAMALAR

DAVA AÇMA EHLİYETİ YÖNÜNDEN

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Şehir Plancıları Odası, 6235 ve 3458 sayılı yasalara göre kurulan TMMOB'ye bağlı, kamu kurumu niteliğinde bir meslek örgütü olup, alanına ilişkin tek meslek odasıdır.

Kanun, oda tüzüğü ve ilgili yönetmeliklerde belirtildiği gibi Şehir Plancıları Odası, mesleğin ve meslektaşların hak ve çıkarlarını korumak, şehir planları ve

uygulamalarının, planlama esaslarına, şehircilik ilkelerine ve kamu yararına uygun yapılmasını denetlemek, bu konudaki eksiklikleri, yanlışlıkları ortadan kaldırmak için gerekli çalışmaları yapmakla yükümlüdür.

TMMOB Şehir Plancıları Odası ilgili bakanlık, kamu kurumları, belediyeler ve diğer kuruluş ve makamlarla ilişki içerisinde ülkemizin sağlıklı ve düzenli kentleşmesi, kent planlarının şehircilik esaslarına ve meslek ilkelerine uygun yapılması için; yazışma, görüşme girişimleriyle düzeltilmesini başaramadığı hatalı plan, karar ve uygulamaları yargıya götürmekte, yargı yoluyla çabalarını sürdürmektedir.

TMMOB Şehir Plancıları Odası, kurulduğu günden bu yana, kanunlara, şehircilik bilimine ve kamu yararına aykırı olan plan ve uygulamalara karşı mücadelesi çerçevesinde gerektiğinde yasal süreçleri de izleyerek görevini yerine getirmekle yükümlüdür ve somut davayı da bu nedenle açmaktadır.

ESAS YÖNÜNDEN GEREKÇELERİMİZ

Dava konusu plan hükümleri aşağıda da açıklanacağı üzere açıkça hukuka aykırı olup söz konusu hükümler incelendiğinde kanun koyucu tarafından amaçlanan düzenlemeleri karşılamadığı anlaşılmaktadır. **Odamız tarafından işbu dilekçede ifade edildiği üzere planın öncelikle yürütmesinin durdurulması ve ardından iptali gerekmektedir.**

Çevre Düzeni Planları'nın Hukuki Boyutu:

Ülkemizde birçok yasada Çevre Düzeni Planları tarif edilmekte ve bunlar arasında tanım farklılıkları bulunmaktadır. Bu tanımları özetlemek gerekirse;

A. 09.05. 1985 tarihli 3194 sayılı İmar Kanununun 5. Maddesinde Çevre Düzeni Planı; “*Ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plandır*” biçiminde tanımlanmaktadır. İmar Kanunu'nun uygulamasına ait 17.03.2001 tarihli **Plan Yapımına Ait Esaslara İlişkin Yönetmelik**'te Çevre Düzeni Planı; “*Konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi sektörler ile kentsel - kırsal yapı ve gelişme ile doğal ve kültürel değerler arasında koruma-kullanma dengesini sağlayan ve arazi kullanım kararlarını belirleyen yönetsel, mekansal ve işlevsel bütünlük gösteren sınırlar içinde, varsa bölge planı kararlarına uygun olarak yapılan, idareler arası koordinasyon esaslarını belirleyen, 1/25000, 1:50000, 1:100000, veya 1:200000 ölçekte hazırlanan, plan notları ve raporuyla bir bütün olan planı*” olarak tanımlanmaktadır.

B. 04.03.2005 tarihli 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nda İl Çevre Düzeni Plânı tanımı yapılmakta ve planın “*valinin koordinasyonunda, büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılır. İl çevre düzeni plânı belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından onaylanır*” denilmektedir. İl genel meclisi; “*İl çevre düzeni plânı ile belediye sınırları dışındaki alanların imar plânlarını görüşmek ve karara bağlamak*” yetkisine sahiptir.

C. 08.05.2003 tarihli 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri hakkında Kanun'un 2h ve 10c maddelerinde; *“Dengeli ve sürekli kalkınma amacına uygun olarak ekonomik kararlarla ekolojik kararların bir arada düşünülmesine imkân veren rasyonel doğal kaynak kullanımını sağlamak üzere, kalkınma plânları ve bölge plânları temel alınarak çevre düzeni plânlarını hazırlamak veya hazırlatmak, onaylamak, uygulanmasını sağlamak.”* yetkisi verilmiştir. 04.11.2000 tarihli Çevre Bakanlığı'nın **“Çevre Düzeni Planı Yapılması Esaslarına Dair Yönetmelik”**in 6. Maddesinde; “Birden fazla ili kapsayan planlama çalışmalarında, yerinde yapılacak veya Bakanlıkla birlikte yürütülecek işlemlerde koordinasyon, planlama alanındaki en büyük araziye sahip il valiliğince yürütülür”, 7. Maddesinde; “Yeni Çevre Düzeni Planı teklifleri ile bu Planların revizyon, ilave veya değişiklik teklifleri, ilgili kurum veya kuruluşların görüşleri ile birlikte ilgili valilik veya belediyeye sunulur. Valilik veya belediye bu teklifleri gerekçeli görüşleri ile birlikte Bakanlığa gönderir”, 8.Maddesinde; “Bakanlık gelen teklifleri değerlendirerek ön uygunluk kararı verebilir, reddedebilir veya planlama sınırını değiştirebilir. Ön uygunluk kararı verilen teklifler için asgari teknik esaslar belirlenerek ilgili valiliğe veya belediyeye gönderilir.”, 13. Maddesinde; “Halen yürürlükte bulunan Çevre Düzeni Planlarının revizyonu, ilavesi ve değiştirilmesi ile bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten sonra Çevre Düzeni Planı yapılması ve onaylanmasında Bakanlık adına Genel Müdürlük görevli ve yetkilidir. Onay için sunulan plan teklifleri Bakanlıkça aynen kabul edilebileceği gibi reddedilebilir veya değiştirilerek kabul edilebilir.”, 15. Maddesinde; “Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanmış planlar geçerlidir.” Hükümleri yer almaktadır.

D. 23.07.2004 tarih 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Yasası'nda; *“Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar plânını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak; büyükşehir içindeki belediyelerin nazım plâna uygun olarak hazırlayacakları uygulama imar plânlarını, bu plânlarda yapılacak değişiklikleri, parselasyon plânlarını ve imar ıslah plânlarını aynen veya değiştirerek onaylamak ve uygulanmasını denetlemek; nazım imar plânının yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmayan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar plânlarını ve parselasyon plânlarını yapmak veya yaptırmak.”* Hükümleri yer almaktadır.

E. Şehircilik ve İmar Kanun Tasarısı (Mayıs 2005): Çevre Düzeni Planı, il bütününde ve yerel kalkınma ekseninde hazırlanan; fiziki, sosyal ve ekonomik gelişmeye; ana ulaşım, altyapı, yatırımlar ve yerleşmelere dair genel arazi kullanımı ve gerektiğinde yer seçimine; ve ayrıca, doğal, tarihi ve kültürel kaynakların korunması ve geliştirilmesine dair strateji ve kararların bu Kanun amacı doğrultusunda belirlenmesi, sürdürülebilir ve planlı bir biçimde gerçekleştirilmesine yönelik, idareler ve disiplinler arası uyumu da sağlayan, uygulama araç ve programlarına sahip kapsamlı rapor ve eklerinden oluşan plandır.

İl sınırları bazında, Valilik koordinasyonunda, Büyükşehir Belediyeleri, İlçe Belediyeleri, İlk Kademe Belediyeleri, Belediyeler ve İl Özel idarelerince,

ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının, meslek odalarının, sivil toplum kuruluşlarının ve halkın etkin katılımı sağlanarak hazırlanır ve İl Genel Meclisince onaylanarak yürürlüğe girer. İl sınırları Büyükşehir belediye sınırı olarak kabul edilen Büyükşehirlerde Çevre Düzeni Planı; Büyükşehir Belediyesi Meclisince onaylanır ve yürürlüğe girer.

İkinci fıkradaki İdare Meclislerince değerlendirilen ve uygun görülen Çevre Düzeni Planı, ilan ve askı kararına bağlanarak, İdarece tespit edilen ilan yerlerinde karar tarihinden itibaren bir ay süre ile ilan edilir. Bir aylık ilan süresi içinde plana itiraz edilebilir. İtirazlar, ilan süresini müteakip ilk Meclis toplantısında incelenerek kesin karara bağlanır ve bu doğrultuda plan onaylanarak yürürlüğe girer. Eğer itiraz yok ise, yeni bir karar alınmasına gerek duyulmaksızın, ilan süresi sonunda plan yürürlüğe girer.

Hazırlanacak olan Çevre Düzeni Planlarında; bölge planlama hedefleri ve Bölge Planı kararlarına uygunluğu ve Çevre Düzeni Planlarının birbirine uyumunu sağlamak amacıyla, Bakanlığın uygun görüşü alınır.

Çevre Düzeni Planı hazırlama usul ve esasları Bakanlık tarafından yayımlanan yönetmelikle belirlenir.

Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce onaylanmış Metropolitan İmar Planları ve Çevre Düzeni Planları, bu Kanun hükümleri uyarınca hazırlanacak Çevre Düzeni Planlarının onaylanmasıyla yürürlükten kalkar. Bu Kanunda yer alan Bölge Planları en geç yedi yıl, Çevre Düzeni planları ise en geç beş yıl içinde hazırlanır ve onaylanır” denildiği, ancak Şehircilik ve İmar Kanunu tasarı halinde kalmış ve yasalaşamamıştır.

Çevre düzeni planları, gerek 6785 sayılı İmar Kanunu, gerekse 3194 sayılı İmar Kanununun yürürlükte olduğu dönemde üst ölçek plan olarak, en fazla sayıda ve genişlikte alanda yapılan plan türü olmuştur. Bu plan, başlangıcından bugüne kadar gerek merkezi gerek yerel yönetimler için içeriğinde ve ölçeğinde, kapsadığı alanlarda gerçekleşen farklılıklara rağmen “en önemli” üst ölçek plan türü olma özelliği ile yerini bulmuştur.

Yürürlükteki mevzuat kapsamında çevre düzeni planlarının yapım yetkileri ile ilgili önemli bir karmaşa yaşanmaktadır. Bunun en önemli nedeni, 3194 sayılı İmar Kanununda tanımlı yer alan Çevre Düzeni Planının yapım kuralları ile yapım ve onay yetkisine dair hükümlendirmelerin İmar Kanununda yer almamasıdır.

İmar ve İskan Bakanlığı - Bayındırlık ve İskan Bakanlığınca yapılan ÇDP;

6785 sayılı İmar Kanunu'nun yürürlükte bulunduğu sürede (1957–1985), her hangi bir yasal düzenleme olmamasına rağmen İmar ve İskan Bakanlığı 1960 yıllarda yapmaya başladığı Çevre Düzeni Planlarını, 6785 sayılı Kanunun, tüm planların onama yetkisini Bakanlığa vermesine dayanarak onaylamıştır. Bu dönemde çevre düzeni planlarının yasal dayanağı sorgulanmamıştır.

Çevre düzeni planlarının ortaya çıkışı ile mücavir alanların da ayrıca bir ilişkisi bulunmaktadır. İmar ve İskan Bakanlığı döneminde Bakanlık 6785 sayılı Kanunun belirlediği kurallar çerçevesinde mücavir alan tespit ve onaylarını yaparken, Belediyenin gelişme yön, büyüklük ve potansiyellerini dikkate almak ve belediyelerin ilerideki planlama uygulamalarını yönlendirmek üzere, mevzuatta yer almayan ancak bir

gereksinime dayalı pratikle ortaya çıkan “mücvir saha plan”larını yapmaya, sınır ve bu planı birlikte onaylamaya başlamıştır. Hatta bazı orta ölçekli kentlerin mücvir alan sınırları, oldukça detaylı arazi kullanım kararları ile birlikte onaylanmıştır. Bu planlar giderek çevre düzeni planlarının da temelini oluşturmuştur.

Mücvir saha planından dönüşmesinin yanı sıra, 1960’lı yıllarda başlayan ve 1970’li yıllarda baskısını giderek artıran 2. konut talepleri ile turizme yönelik yatırım talepleri, özellikle kıyı alanlarında Çevre düzeni planı yapımı konusunda önemli nedenler arasında yer almıştır. Ayrıca, 6785 sayılı İmar Kanununun tüzüğünde yer alan ve ifraz koşullarını 20.000 m² ile sınırlayan hükmünün değiştirilmesi çevre düzeni planlarının bir diğer yapım amacı olmuştur. Özellikle kıyı alanlarında ifraz koşullarını farklılaştırarak turizm ve ikinci konut yatırımlarını gerçekleştirme araçlarından birisi, çevre düzeni planı olmuştur.

3194 sayılı İmar Kanununun “Tanımlar” başlıklı 5. maddesinde “Çevre Düzeni Planı”, “ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plan” olarak tanımlanmıştır.

İmar Kanunu uyarınca çıkartılan Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte ise daha detaylı bir tanıma yer verilerek, “Konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi sektörler ile kentsel-kırsal yapı ve gelişme ile doğal ve kültürel değerler arasında koruma-kullanma dengesini sağlayan ve arazi kullanım kararlarını belirleyen yönetsel, mekansal ve işlevsel bütünlük gösteren sınırlar içinde, varsa bölge planı kararlarına uygun olarak yapılan, idareler arası koordinasyon esaslarını belirleyen, 1/25000, 1/50000, 1/100000 veya 1/200000 ölçekte hazırlanan, plan notları ve raporuyla bir bütün olan plan” çevre düzeni planı olarak tanımlanmıştır.

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 9 Kasım 1985 de İmar Kanunu yürürlüğe girdikten sonra, Kanunun 9. maddesinde yer alan “birden fazla belediyeyi ilgilendiren planların yapım ve re’sen onayının Bakanlık yetkisinde olmasına dayanarak bu planları yapmaya ve onaylamaya devam etmiştir. Ancak plan yapım ve onama yetkisinin değişik kurumlar eliyle yapımını mümkün kılan özel düzenlemeler arttıkça, çevre düzeni planları, sektörel plan yapan ve onaylayan kurumların hedefleri ile de çatışır hale gelmiştir. Bu nedenle ve 3194 sayılı İmar Kanunu ile kendi planlarını yapma ve onama konusunda yetkili olan belediyelerin planları ile çevre düzeni planları yine çatışma konusu olmuşlardır. Diğer taraftan mevzii imar planları ile çevre düzeni planları arasında uyum sağlanamamıştır. Bir diğer çatışma konusu, tanımında yer alan “çevre” sözcüğüne dayanılarak, çevre düzeni planlarına ilişkin pratiğin ekolojik değerleri gözetip gözetmediği noktasında yaşanmıştır.

İmar Kanunu uyarınca çıkartılan yönetmeliklerde, 6785 ve 3194 sayılı Kanunlar uyarınca yapılan ÇDP yapım ve onay koşullarına ilişkin düzenlemelere yer verilmemişken Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliğe 17 Mart 2001/24345 R.G. de yayımlanan yönetmelikle getirilen ilave maddelerle ÇDP yapım ve onay kuralları belirlenmiştir. Bu Yönetmelikte ÇDP ile ilgili olarak şu açıklamalara yer verilmiştir.

Çevre düzeni planları, varsa bölge planı esas alınarak yapılır. Çevre düzeni planlarının hazırlanması sürecinde, planlanacak alan ve yakın çevresindeki alanlarda aşağıda genel başlıklar halinde belirtilen konularda ilgili kurum ve kuruluşlardan veriler elde edilir:

- i) Planlama alanının konumu ile ilgili bilgiler,*
- ii) Yönetim yapısı, idari bölünüş, sınırlar,*

- iii) Fiziksel yapı ve mevcut arazi kullanımı,
- iv) Çevresel değerler ve koruma alanları,
- v) Afet verileri, afete maruz alanlar, yerleşmeler ve özellikleri,
- vi) Planlama alanı ile ilgili demografik, sosyal, ekonomik, kültürel, tarihi vb. bilgiler,
- vii) Ulaşım ve enerji dahil teknik altyapı,
- viii) Sektörel yapı,
- ix) Askeri alanlar,
- x) Mülkiyet yapısı,
- xi) Yerleşmelerle ilgili yerel özellikler,
- xii) Planlama alanının özelliğine göre diğer konular.

Çevre düzeni planı yapılacak alan ve yakın çevresinin bir bütünlük içinde ele alınması ve değerlendirilmesi için eşik analizi, yerinde yapılan incelemeler gibi fiziksel çalışmalarla birlikte, bilimsel tekniklere ve yöntemlere dayalı, yeterli nitelikte ve kapsamda ekonomik, sosyal, kültürel, politik, tarihi, sektörel ve teknolojik araştırmalar yapılır, ilgili kurum ve kuruluşların görüş ve önerileri alınır ve değerlendirilir.

Çevre düzeni planı kararları, yapılan inceleme, araştırma sonuçları ve görüşler değerlendirilerek oluşturulur. Plan raporunda, yapılan tüm inceleme ve araştırmalar, alınan görüş ve öneriler ve yapılan değerlendirmelerle birlikte, planın gerçekleştirilmesini sağlayacak uygulama araçları, kurumsal yapı ve denetim konularına dair ilkeler de yer alır.”

Bu yapım süreci ve belirlemeler, ÇDP'nin yerleşme ve yapılaşma ağırlıklı ele alındığını göstermekte, o güne kadar İmar ve İskan Bakanlığı ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından yapılmış olan planları tanımlar bir içerikle düzenlenmektedir. Dayanağını da İmar Kanununun 5. maddesinde tanımlanan plandan almaktadır.

Çevre Bakanlığı ve Çevre Düzeni Planı:

Çevre Bakanlığı, 443 sayılı Çevre Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmündeki Kararnamenin 2nci maddesinin (c) bendine ve 11 inci maddesinin (d) bendine dayanarak “Çevre Düzeni Planlarının Yapılması Esaslarına Dair Yönetmelik”i 04.11.2000 tarihinde Resmi Gazetede yayınlamak üzere yürürlüğe koymuştur. Yönetmelikte yer alan “varsa bölge planı” yerine “Ülke ve Bölge plan kararlarına uygun olarak” hazırlanacaktır ifadesini içeren tanımı ile bu planların yapım yetkisinin Çevre Bakanlığında olduğunu açıklamıştır. Zamanın siyasi koşullarının da etkisi ile bu Yönetmelik uygulanmamış, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı çevre düzeni planlarını yapmaya ve onaylamaya devam etmiştir.

4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun ile “kalkınma planları ve bölge planları temel alınarak çevre düzeni planlarını hazırlamak veya hazırlatmak, onaylamak, uygulanmasını sağlamak” görevi Çevre ve Orman Bakanlığı'na verilmiştir. Bu yasadan çok kısa bir süre sonra yürürlüğe giren 4864 sayılı kanun ile 4856 sayılı Kanuna bir madde eklenmiştir. Bu hüküm uyarınca, “Kalkınma, bölge ve metropoliten imar planlarına uygun olarak yapılan 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planları ve bunlara ait değişikliklerden, 8.5.2003 tarihinden önce onaylanmak üzere Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca intikal ettirilmiş bulunan planlarla ilgili iş ve işlemler, Bayındırlık ve İskân Bakanlığınca tamamlanarak onaylanır.”

Bu arada Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yayınladığı çeşitli genelgeler ile 1/50.000 ölçekli Metropolitan plan yapma yetkisinin kendisinde olduğunu belirtilmekte ise de; 23.07.2004 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun da ise “Çevre düzeni plânına uygun olmak kaydıyla, Büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde 1/5.000 ile 1/25.000 arasındaki her ölçekte nazım imar planını yapmak, yaptırmak ve onaylayarak uygulamak” görevi Büyükşehir belediyelerine verilmiştir. Dolayısıyla bu alanlarda Çevre ve Orman Bakanlığı’nın da Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nın da 25.000 ölçekli plan yapım yetkisi kalmamıştır¹. Çevre ve Orman Bakanlığı; 25 Nisan 2005 tarihli 2005/4 sayılı Genelgesi ile İl Özel İdaresi Kanununun Uygulanmayacak Hükümler başlıklı 71. Maddesi ile Çevre ve Orman Bakanlığı’nın kuruluş ve Görevleri hakkında Kanunun sayılmaması nedeniyle kendilerine kuruluş kanunu ile verilen çevre düzeni planı yapım yetkilerinin devam ettiğini açıklamaktadır.

Çevre Düzeni Planı Tanımlarının ortaya koyduğu durum:

Yukarıda değinildiği gibi, İmar Kanunu uyarınca çıkartılan Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelikte ÇDP, “Konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi sektörler ile kentsel-kırsal yapı ve gelişme ile doğal ve kültürel değerler arasında koruma-kullanma dengesini sağlayan ve arazi kullanım kararlarını belirleyen yönetsel, mekansal ve işlevsel bütünlük gösteren sınırlar içinde, varsa bölge planı kararlarına uygun olarak yapılan, idareler arası koordinasyon esaslarını belirleyen, 1/25000, 1/50000, 1/100000 veya 1/200000 ölçekte hazırlanan, plan notları ve raporuyla bir bütün olan plan” çevre düzeni planı olarak tanımlanmıştır.

2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 9.uncu maddesinin b) bendinde ise “Ülke fiziki mekânında, sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda, koruma-kullanma dengesi gözetilerek kentsel ve kırsal nüfusun barınma, çalışma, dinlenme, ulaşım gibi ihtiyaçların karşılanması sonucu oluşabilecek çevre kirliliğini önlemek amacıyla nazım ve uygulama imar plânlarına esas teşkil etmek üzere bölge ve havza bazında 1/50.000-1/100.000 ölçekli çevre düzeni plânları Bakanlıkça yapılır, yaptırılır ve onaylanır.” Hükümüne yer verilmiştir.

2872 sayılı Çevre Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının Çevre Kanunu’nun 6.ncı maddesinin değiştiren 9.uncu madde uyarınca yapılacak bölge ve havza bazındaki çevre düzeni planının niteliği madde gerekçesinde açıklanmamıştır. Buna ilave olarak, anılan Kanun metnine ilişkin değişiklik önergesinde belirtilen gerekçede yer verilen; “Bakanlığın görevleri arasında bulunmayan barınma, çalışma ve ihtiyaç alanlarını belirleme hükmü çıkarılmış...” ifadesi ve Kanun metninde geçen “Ülke fiziki mekanında, sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda, koruma-kullanma dengesi gözetilerek kentsel ve kırsal nüfusun barınma, çalışma, dinlenme, ulaşım gibi ihtiyaçlarının karşılanması sonucu oluşabilecek çevre kirliliğini önlemek amacıyla...” ibaresi birlikte değerlendirildiğinde; Çevre Kanunu’nun anılan fıkrasında sözü edilen plan, yapılaşmaya ve yerleşmeye yönelik değil, imar, yapılaşma ve yerleşme sonucu ortaya çıkabilecek çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik nitelik taşıyan ve mekansal kararlar içermeyen ekolojik plan değerlendirmeleri yapılmaktadır. Bu husus 2872 sayılı Kanunun 6.ncı maddesinin gerekçesinde de belirtilmiştir.

1- Çevre ve Orman Bakanlığı, Trakya Kalkınma Birliği (TRAKAB) ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) arasında imzalanan protokol doğrultusunda İstanbul

¹ Bu noktada çevre düzeni ve nazım imar planının, gerçekte farklı türde ve içerikte planlar olduğunu unutmamak gerekir.

Büyükşehir Belediyesi şirketlerinden BİMTAŞ'a bağlı İstanbul Metropolitan Planlama Merkezi (İMP) tarafından hazırlanan dava konusu 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın plan müellifi konusunda belirsizlik olduğu anlaşılmaktadır. Planlar üzerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nda görevli bürokratların isim ve imzalarının bulunduğu belirlenmiştir. Bu durumda, dava konusu Çevre Düzeni Planı'nın plan müellifi İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmaktadır. Oysa, ilgili mevzuatı uyarınca belediyelerin kendi hizmet ve yetki bölgelerinde planlama hizmetlerini yapıp, yaptırıp, onaylayabilecekleri açıktır. Bu durumda, Plan müellifi olarak İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı bünyesinde görev yapan bürokratların kabul edilmesi söz konusu değildir ve söz konusu işlem, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununa aykırıdır. Bu nedenlerle, dava konusu işlemin onay açısından ve hazırlanma koşulları açısından hukuka uyarlılığı bulunmamaktadır.

2- Dava konusu Planda, Havza ve Su Yönetimi ile çevresel değerlerin sürdürülebilirliği üzerine strateji ve politikaların geliştirilmesine ihtiyaç bulunduğu gözlenmektedir. Sanayi tesislerinin desantralizasyonu ve Organize Sanayi Bölgeleri'ne yönlendirilmeleri ilkesi Ergene Havzası'nın korunması ve yönetimi açısından olumlu bir yaklaşım olsa da, teknik anlamda bir havza yönetimi ile bu hususun desteklenmesi gerekmektedir.

Plan Raporunun 2.10.31 maddesinde belirtilen çevresel kirleticiliği yüksek olan ve/veya çevresel tahribe neden olan sanayi türleri ve kullanımları listelenmiş ve bu tür kullanımların planlama alanında kesinlikle yer almayacağı ifade edilmiş olması olumlu bir yaklaşımdır. Ancak, başta D100 Karayolunun Çorlu-Edirne kesiminde gelişmiş bulunan ve yasal olmayan sanayi tesisleri hakkında hangi önleyici hükümlerin uygulanacağı anlaşılamamaktadır.

3- Plan Açıklama Raporu 2.10.3. maddesinde, "Planlama bölgelerinde, bu plan ilke ve stratejilerine uygun her il bütününde 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planları yapılacak ve ilgili mevzuatı uyarınca onaylanacaktır. 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planları yapılmadan alt ölçekli planlar ve plan revizyonları yapılamaz, onaylanamaz, ve uygulamaya geçilemez." genel hükmü getirilmektedir (Plan Raporu, Sayfa 54). Söz konusu hüküm, 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planları onaylanana kadar Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinde 1/5000 ve 1/1000 ölçekli imar planlarında hiçbir ilave, revizyon ve/veya değişiklik yapılamayacağı sonucunu doğurmaktadır. Oysa, 3194 Sayılı İmar Kanunu hükümlerine göre, herhangi bir alanda 1/5000 ölçekli imar planı yapılabilmesi için "varsa" çevre düzeni planına uygunluk şartı aranmaktadır. 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın onaylanarak yürürlüğe girmesi sonucunda bu koşul yerine getirilmiş olmaktadır. Dolayısıyla da, ilgili mevzuatı uyarınca valilik ve belediyelerin yetkileri altında bulunan imar planlarının ve bu planlar üzerindeki revizyonların Çevre Düzeni Planı hükmü ile yasada tanımlanmayan bir koşula bağlanması uygun görülmemektedir. Bu sebeplerle, yukarıda aktarılan Plan hükmünün kaldırılması gerekmekte olup, 1/25.000 ölçekli il çevre düzeni planları onaylandıktan sonra alt ölçekli planların bu doğrultuda revize edilmesi yoluna gidilmesinde yarar görülmektedir. Kaldı ki, 1/25.000 ölçekli il çevre düzeni planlarının hazırlık sürelerinin ne kadar zaman alacağı da belirsiz olduğundan, valilik ve belediyelerin İmar Kanunundan aldıkları plan yetkilerinde belirsiz süreyle kısıtlamaya gidilmesi de sakıncalı bulunmaktadır.

Önceki yıllarda Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylı 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planlarının dava konusu 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı ile birlikte yürürlükten kaldırılıp kaldırılmadığı hususunun plan hükümlerinde yer almaması

uygulamada telâfisi güç sorunlara yol açacaktır. Ayrıca, önceki yıllarda ilgili idaresi tarafından onaylanan mevzî imar planları ile ilgili dava konusu Çevre Düzeni Planı'nda özel hükümler bulunduğu halde diğer nazım ve uygulama imar planları hakkında plan hükümleri ile herhangi bir açıklık getirilmemiş olması da yine uygulamada karışıklığa neden olacaktır.

Sonuç olarak,

Açıklanan nedenlerle 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın **yürütmesinin durdurulması ve iptali gerekmektedir.**

YÜRÜTMİYİ DURDURMA İSTEMİ HAKKINDA

İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27.maddesine göre: "Danıştay ve idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç ve imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler." denilmek suretiyle mahkemelerce yürütmeyi durdurma kararı verilebilmesi için dava konusu işlemin açıkça hukuka aykırı olması ve idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması şartlarının birlikte gerçekleşmesini aramıştır.

Anılan sebeplerle uygun görüldüğü takdirde davalı idarenin savunması alınmadan önce yürütmenin durdurulması kararı verilmesini talep ediyoruz.

SONUÇ VE İSTEM: Açıklanan ve Mahkemenizce resen saptanacak nedenlerle;

Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 24.08.2009 tarihli ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2 (h) ve 10 (c) maddeleri ile 09.08.1983 tarihli ve 5491 / 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9 (b) maddesi uyarınca hazırlanan 24.08.2009 tarihinde onaylanan "**1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı**" hükümlerinin öncelikle **yürütmesinin durdurulmasına** ve takiben **iptaline**, yargılama giderleri ve avukatlık ücretinin karşı yana yükletilmesine karar verilmesini saygılarımızla vekaleten arz ve talep ederiz.

**TMMOB Şehir Plancıları Odası
vekili Av. Koray CENGİZ**